

FRA 'FOWS (1) KEMESTOF I HISTORIE..." GYLDENH, 2008

DANSKERNE I THERESIENSTADT 2 - KILDER

Der er bevaret et stort antal personlige beretninger fra danske fanger, som belyser forholdene i Theresienstadt. Her fortæller et medlem af kz-lejrens børneorkester.

I Theresienstadt ville man vise over for verden, hvor godt jøderne havde det. Derfor var der oprettet et orkester, som jeg spillede med i, for jeg havde lært at spille trompet i Tivoligården. Der blev lavet skuespil, opera og koncerter. Børnene, de boede for sig, mænd for sig, kvinder for sig. De børn, jeg boede sammen med, opførte en musical – et musikalsk spil eller en lille opera for børn, som blev indstuderet af børnene. De sang og spillede om, at de gjorde oprør mod undertrykkerne: netop denne fantastiske ironi, som kun tyskerne kunne finde på. For når børnene så havde

indovet sådan et stykke, så blev de simpelthen sendt væk til Auschwitz og kom direkte i gaskammeret. Det skete så mange gange i træk. Operaen blev opført hundredvis af gange. Tusinder af børn, som har lært at synge, og som troede på friheden, når de sang det stykke, de endte så få måneder senere i gaskammer.

Jeg boede på et værelse med 42 andre drenge på min alder fra 13-14 år i Theresienstadt. Og en dag i 1944 oplevede jeg, at jeg kom derhen, og at de alle sammen skulle afsted og havde pakket. De skulle til Auschwitz. Jeg var den eneste, der blev tilbage og sad der mellem 43 tomme senge. Det var det værste, jeg har oplevet.

(Udskrift af filmet beretning af Paul Sandfort)

Børn i Theresienstadt med jødestjerne på tojet. Billedet er taget af en læge fra Røde Kors. Han besøgte sammen med en delegation fra det danske udenrigsministerium lejren juni 1944. Paul Sandfort er nr. 3 fra venstre.

Der er bevaret forskellige ting, som er dele af selve det historiske begivenhedsforløb, og som belyser vigtige forhold.

Adresseseddel på Røde Kors pakke til Theresienstadt

De regelmæssige sendinger af levnedsmiddelpakker til Theresienstadt begyndte i slutningen af februar 1944, og omfanget voksede gradvist til ca. 700 om måneden. Fødevare- og tøjpakker var en helt afgørende forudsætning for at danskerne i Theresienstadt klarede sig så godt. Der er også bevaret fortegnelser over pakkernes indhold og kvitteringskort fra fangerne. Det er ikke alt,

som man umiddelbart vil læse ud af adressesedlen, der svarer til virkeligheden Røde Kors spillede som organisation ingen aktiv rolle. Det hele blev betalt og organiseret af Socialministeriet i København. Pakkens afsender havde normalt ingen personlig tilknytning til modtageren, men var medlem af et velorganiseret "afsendernetværk".

Den hvide bus i Frøstlevvejrens museum

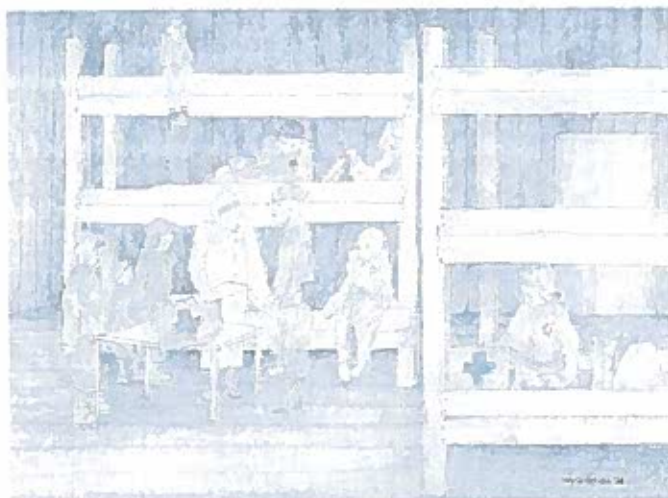
I marts 1945 kunne Svensk Røde Kors under ledelse af grev Folke Bernadotte påbegynde sin planlagte aktion for hjemførelse af skandinaviske fanger i tyske kz-lejre i de berømte "hvide busser", og snart var også danske køretøjer og dansk personel en del af aktionen. Den 13. og 14. april nåede en bilkolonne med 23 busser, 6 lastvogne, køkkenbil, værkstedsvogn, 3 personbiler og 3 motorcykler frem til Theresienstadt, og den 18. april var danskerne i sikkerhed i Sverige. De svenske benzindrevne køretøjer med gode dæk var en væsentlig forudsætning for den vellykkede ekspedition. En af de hvide busser kom på museum.

DANSKERNE I THERESIENSTADT 5 - BILLEDER

Nazisterne brugte den hollandske fange Jo Spier, som var en kendt tegner, i deres forsøg på at give omverdenen et positivt indtryk af Theresienstadt. Billedet fra lejrens børnecenter er et af en hel samling, der i 1944 blev trykt med titlen "Bilder aus

Theresienstadt". Danske Jytte Bornstein var 7 år, da hun med sin familie blev sendt til Theresienstadt. Hendes tegning er lavet i perioden 1988-93, og blev i 1994 trykt i bogen "Min rejse tilbage".

KASPERLTHEATER IM KINDERHEIM

"Theresienstadt. Ein Dokumentarfilm aus dem jüdischen Siedlungsgebiet" 1944-45.

Denne film, som de lokale SS-myndigheder bestilte hos det tjekkiske filmkompagni Aktualita, var en del af den propaganda, som tyskerne iværksatte for at give Theresienstadt et godt image i omverdenen. Rollen som manuskriptforfatter, instruktør og producer blev overdraget den kendte tyske skuespiller og instruktør Kurt Gerron, der selv var fange i Theresienstadt. Optagelserne skete i august og september 1944, men filmen var først færdigklippet i marts 1945. Da var Gerron for længst sendt videre til Auschwitz, så det var Aktualitas ledelse og medarbejdere, der stod

for det færdige produkt, tæt kontrolleret af SS.

Filmen er bygget over temaet arbejde og fritid med særlig vægt på kulturelle arrangementer. Genremæssigt hører filmen, som titlen også markerer, til i kategorien dokumentarfilm, men er i realiteten en iscenesat løgn. Filmens billedsekvenser, dens indlagte musik og speakerteksten signalerer normalitet og idyl, mens intet antyder den sult, overbefolkning og høje dødelighed, som karakteriserede Theresienstadt. Heller ikke slavearbejdet for den tyske krigsindustri og værst af alt: Transporterne til udryddelseslejren i Auschwitz. Det konsekvent løgnagtige er dermed ikke mindst det, som filmen ikke viser.

Stillfoto fra den tyske propaganda-film om livet i Theresienstadt. Jødiske fanger er "glade" tilskuere til en fodboldkamp.

I næste generation af dokumentarprogrammer lod man en kendt person være formidler af historien.

Denne form kendes i Danmark bl.a. fra Paul Hænnerichs "Danmarkskronike" (1983-84). Fordelen ved dette var, at